Жанғара **ДӘДЕБАЕВ**

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІНІҢ ТАРИХЫ

Оқу құралы

ҚАЗАҚ УНИВЕРСИТЕТІ
БАСПА ҮЙІ

ӘОЖ 821.512.122
КБЖ 83.3(5)
Д 20

Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті филология факультетінің Ғылыми кеңесі және Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен (№3 хаттама 12 наурыз 2021 жыл); әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті жанындағы Республикалық оқу-әдістемелік кеңесінің бірлестігі (РОӘК ОӘБ) мәжілісінің шешімімен «Тілдер және әдебиет» даярлау бағыты бойынша жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарына пайдалануға ұсынылған (№1 хаттама 9 ақпан 2021 жыл)

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
жанындағы Абай ғылыми-зерттеу институтында дайындалған

Пікір жазғандар:
филология ғылымдарының кандидаты, профессор м.а. ***Р. Әбдіқұлова***
филология ғылымдарының докторы, профессор ***Т. Тебегенов***
филология ғылымдарының докторы, профессор ***Р. Тұрысбек***

Дәдебаев Ж.
Д 20 Қазақ әдебиетінің тарихы: оқу құралы. Бірінші бөлім / Ж. Дәдебаев. – Алматы: Қазақ университеті, 2021. – 458 б.
ISBN 978-601-04-5423-1

Оқу құралында қазақ әдебиетінің тарихы бойынша ақындар шығармашылығы туралы оқу-әдістемелік еңбектер топтастырылған. Ақындардың шығармашылық портреттерін жасауға, олардың поэтикалық ерекшеліктерін ашуға көңіл бөлінген.

Оқу құралы «Тілдер және әдебиет» даярлау бағыты бойынша жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарында пайдалануға лайықталған.

ӘОЖ 821.512.122
КБЖ 83.3(5)

ISBN 978-601-04-5423-1

© Дәдебаев Ж., 2021
© Абай ғылыми-зерттеу институты
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2021

АБАЙ

Абайдың өмірі мен шығармашылық мұрасы туралы тарихи қалыптасқан ғылыми мектептер мен ғалымдардың еңбектері жинақталып, арнайы ғылыми-ақпараттық база жасалды. «Абайтану. Таңдамалы еңбектер» көп томдық сериялық басылымның 50 томы жарық көрді. Бұл бағыттағы еңбектердің дені 3979/ГФ4 – «Абай Құнанбаевтың шығармашылық мұрасын пәнаралық зерттеу» (2015-2017) жобасы аясында орындалды, №AP08855683 «Абай ілімін білудің, түсінудің және қолданудың ғылыми негіздері мен теориялық тетіктері» (2020-2022) жобасы аясында одан әрі қарай жалғастырылуда. Кейінгі жоба аясында Абай ілімін білудің, түсінудің және қолданудың ғылыми-әдістемелік, ғылыми-ақпараттық ресурстар базасының әдістемелік негізін жасау мақсатында «Абайтану антологиясын» дайындау қолға алынды. «Абайтану антологиясы» абайтану саласында оқулықтар мен оқу құралдарын дайындаудың ғылыми-ақпараттық негізі қызметін атқарады.

Абайтану саласында айтарлықтай жұмыстар жүргізіліп, елеулі нәтижелерге қол жеткенімен, Абайдың шығармашылық мұрасын білу, түсіну және қолдану бағытында әлі шешімін тауып болмаған мәселелер бар. Білу, түсіну және біліп, түсінген нәрсені өмір тәжірибесінде қолдану оңай емес. Абайдың шығармашылық мұрасын білу, түсіну, бір қарағанда, мейлінше оңай, тіпті, барлық мәселелері шешімін тауып қойған секілді көрінуі ғажап емес. Шындығына келгенде, олай емес. Абайдың шығармашылық мұрасы аясында негізделген қағидалардың тұтасқан жүйесі бар. Бұл жүйенің құрамдастарын жүйелі түрде қарастырмайынша, қажетті нәтижеге жету қиын. Оның үстіне мұндай жүйелі құбылысты зерттеудің методологиялық негізі болуы шарт. Оған қол жеткізудің де қиындықтары жеткілікті.

табылды. Абай жасаған ілімнің, Абай жасаған жалпыадамзаттық рухани құндылықтар жүйесінің адамзат тарихында баламасы да, мезгілдік шегі мен мекендік шеті де жоқ.

Сұрақтар мен тапсырмалар:

1. Абай адам мен заман туралы қандай ойлар айтты?
2. Абайдың есті, естілік туралы пікірінің мәнісін түсіндіріп беріңіз.
3. Абайдың: «Үш-ақ нәрсе – адамның қасиеті», – деген қағидасын қалай түсінесіз?
4. Абайдың «Толық адам» ілімі туралы білгендеріңізді жинақтап айтып беріңіз.
5. Абайдың шығармашылығы негізінде бес нәрсеге асық болу мен бес нәрседен қашық болудың мәнісі туралы шағын эссе жазыңыз.

Әдебиеттер:

1. Абай (Ибраһим) Құнанбаев. Шығармаларының екі томдық толық жинағы. II том. – Алматы: Ғылым, 1977. – 454 б.
2. Абай (Ибраһим) Құнанбаев. Шығармаларының екі томдық толық жинағы. – I том. – Алматы: Ғылым, 1977. – 312 б.
3. Әл-Фараби. Әлеуметтік-этикалық трактаттар. – Алматы: Ғылым, 1975. – 455 б.
4. Бөкейханов Ә. Би һәм билік // Бөкейханов Ә. Таңдамалы (Избранное) / Гл. Ред. Р. Нургалиев. – Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 1995. – 194-195 б.
5. Аристотель. Поэтика. Риторика. О душе. – М.: Мир книги, Литература, 2009. – 400 с.
6. Аль-Газали, Абу Хамид. Исследование сокровенных тайн сердца / Пер. с арабского. – М., 2008. – 472 с.
7. Йассауи Қ.А. Хикмет. Даналық сыр. – Алматы: Жалын, 1998. – 656 б.
8. Йүгінеки А. Ақиқат сыйы / Түпнұсқаның фотокөшірмесі, транскрипциясы, прозалық және поэтикалық аудармасы. Баспаға дайындағандар: Ә. Құрышжанов, Б. Сағындықов. – Алматы, 1985. – 152 б.
9. Әл-Фараби. Философиялық трактаттар. – Алматы: Ғылым, 1973. – 448 б.
10. Абайтану. Таңдамалы еңбектер. Х том. Дәдебаев Ж. Абайдың антропологизмі. – Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 269 б.

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз 3
Кетбұқа 5
Жүсіп Баласағұн 18
Дулат Бабатайұлы 35
Шортанбай Қанайұлы (1818-1881) 44
Нысанбай жырау 58
Сүйінбай Аронұлы 71
Үлбике Жанкелдіқызы 95
Майкөт Сандыбайұлы (1824-1902) 115
Абай 134
Жамбыл 160
Құандық 195
Кенен Әзірбаев 215
Үмбетәлі Кәрібаев 224
Тұманбай Молдағалиев 235
Шона Смаханұлы 246
Сағи Жиенбаев 259
Рафаэль Ниязбек 266
Қанипа Бұғыбаева 286
Ақұштап Бақтыгереева 304
Күләш Ахметова 319
Серік Томанов 335
Туысқан халықтар поэзиясы
Низами (1141-1202) 366
Әлішер Науаи 378
Ғабдулла Тоқай 394
Тарас Шевченко 416
Алықұл Осмонов 434
Нұсқаулар мен кеңестер 453